

rijk bestanddeel van wat Erasmus zelf wenste dat men zou denken. Door de *sileni* zo om en om te wentelen, bracht Erasmus zijn lezers tot associaties die op hun beurt weer tot hemzelf konden worden herleid.

Wat in dit verband bijvoorbeeld te denken over de 'Socrates uit Ferrara', ofwel Girolamo Savonarola (1452-1498), de dominicaan die zozeer zijn stempel op de Florentijnse samenleving heeft gedrukt, maar die uiteindelijk in 1498 op het schavot was gestorven? Recentelijk is opgemerkt dat Savonarola in de tegenstelling tussen *antiqui* en *moderni* de kant van de avant-garde koos en, zij het op grond van andere criteria, tot dezelfde slotsom kwam als, later, Erasmus: geen halsstarrig vasthouden aan het klassieke voorbeeld (met name in taalkundige zin), maar dat beschouwen als vrij te hanteren inspiratiebron. Hoe socratisch Savonarola moge worden genoemd en hoe treffend de hier bedoelde parallel moge zijn geweest, de verschillen tussen Savonarola en Erasmus zijn onmiskenbaar. Erasmus zelf noemde Savonarola als voorbeeld van een profetisch prediker die teveel op primaire emoties uit was. Bovendien was Savonarola in Erasmus' ogen juist een exponent van degenen die probeerden de studie der schone letteren in discredit te brengen. Zijn voorbeeld was derhalve geenszins navolgenswaard, integendeel: vanwege zijn ongehoorzaamheid had hij zijn verdiende lot ondergaan - overigens een blijk te meer van de grenzen van Erasmus' verdraagzaamheid, waarover in het vorige *Rotterdams Jaarboekje* al het een en ander is aangestipt.⁷⁷)

Het blijft alleszins verwarrend, al is thans wel duidelijk geworden dat Erasmus' zicht op het leven meer raadsels dan antwoorden biedt.

BIJLAGE

Erasmus over Kaïn

In een brief die Erasmus in november 1499 in Oxford aan zijn Friese vriend Johannes Sixtinus schreef, doet Erasmus verslag van een gesprek in Oxford over de vraag waarom Kaïn Gods toorn had gewekt. Erasmus vertelt een verhaal waarin hij de bijbelse traditie van Kaïn met de klassieke overlevering van Prometheus verbond. Hij deed alsof dat verhaal een samenvatting was van een verhandeling die hij in een oude foliant zou hebben gelezen. In werke-